

Ewa Rodzielska

Czytelnia Niemiecka Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

Biblioteka 4 (13), 77-86

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CZYTELNIĄ NIEMIECKĄ
BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ W POZNANIU

Czytelnie niemieckie w krajach Europy środkowej, południowej i Wspólnoty Niepodległych Państw

Polityka kulturalna Instytutu Goethego

Instytut Goethego jest instytucją obecną w każdym prawie kraju na świecie. Początki Instytutu sięgają roku 1925. Wtedy to w Monachium powstał niezależny ośrodek - Akademia Niemiecka - mający na celu krzewienie języka i kultury niemieckiej za granicą. W 1932 roku w ramach Akademii powołano do życia pierwszy Instytut Goethego, którego głównym zadaniem było dokształcanie zagranicznych germanistów w Niemczech.

Po II wojnie światowej, w 1951 roku podjęto udaną próbę reaktywowania Instytutu Goethego. Rok później zapoczątkowana została działalność zagraniczna, dzięki otwarciu pierwszej filii zagranicznej w Atenach.

Obecnie Instytut Goethego pełni rolę instytutu kulturalnego Republiki Federalnej Niemiec. Reprezentowany jest w 78 krajach ze 145 placówkami, w których pracuje około 3.600 osób. 106 z tych placówek posiada biblioteki i ośrodki informacyjne. W samych Niemczech działa 18 filii Instytutu z Centralnym Zarządem w Monachium.

Instytut należy do najważniejszych niepaństwowych organizacji niemieckich, które dotowane są przez państwo. Posiada formę prawną zarejestrowanego związku, który składa się z wybieranych na pięć lat członków - osobistości z życia kulturalnego, naukowego i społecznego.

Instytut Goethego był powołany do popularyzowania języka niemieckiego za granicą i wspierania międzynarodowej kulturalnej współpracy.

Nazwa Instytut Goethego nie oznacza, iż instytut służy badaniu twórczości i działalności wielkiego klasyka Johanna Wolfganga von Goethe. Jednakże w swojej pracy językowej, kulturalnej i biblioteczno-informacyjnej wiąże się poniekąd z wkładem wielkiego poety, badacza przyrody, polityka i teoretyka literatury światowej.

Międzynarodowa praca Instytutu dotyczy trzech płaszczyzn: kulturalnej, językowej i biblioteczno-informacyjnej. Instytut swoimi działaniami wzbudza zainteresowanie problematyką Niemiec i propaguje niemieckojęzyczną literaturę współczesną.

Swoje zadania realizuje na całym świecie, a ostatnimi laty szczególny nacisk położył na państwa Europy Wschodniej, Środkowej i Południowej. Związane to było z przeobrażeniami politycznymi, jakie dokonały się w państwach byłego „bloku socjalistycznego”.

W Polsce działają filie Instytutu Goethego w Warszawie (powstała w 1990 roku) i Krakowie (w 1991 roku), które merytorycznie odpowiedzialne są za północną (Warszawa) i południową (Kraków) część Polski.

Instytut Goethego w swych placówkach, oprócz szeroko rozumianej działalności kulturalnej, prowadzi i zakłada biblioteki i czytelnie, a także zajmuje się kształceniem i dokształcaniem nauczycieli języka niemieckiego, funduje stypendia, organizuje kursy językowe w Polsce i w Niemczech.

Biblioteki służą jako ośrodki informacyjne tym wszystkim, którzy interesują się niemiecką kulturą, historią, geografą, kwestiami społecznymi i gospodarczymi.

Zbiory bibliotek składają się z: książek, gazet, czasopism, CD, kaset magnetofonowych i wideo, głównie w języku niemieckim.

Biblioteki oferują odpowiedzi na zapytania dotyczące Niemiec oraz wyszukują odpowiednią literaturę na specyficzne tematy. W kilku miastach Polski założono czytelnie wyposażone przez Instytut Goethego.

Pracownicy Instytutu zajmują się pracą pedagogiczną, skierowaną do polskich nauczycieli języka niemieckiego. Filie Instytutu w Krakowie i Warszawie przy współpracy z polskimi instytucjami organizują seminaria i konferencje dla nauczycieli języka niemieckiego. Instytut Goethego w Monachium organizuje kursy i seminaria w miastach niemieckich, dotyczące krajoznawstwa, metodyki nauczania języka niemieckiego, w których mogą brać udział nauczyciele języka niemieckiego z Polski.

Działalność Instytutu Goethego jest bogata. Bogactwo dotyczy miejsc, w których działa, jak i programu, który realizuje. Aby to wszystko mogło być realizowane potrzebne są odpowiednie środki finansowe.

Instytut Goethego wspierany jest przez *Inter Nationes*, samodzielną, prawną organizację rządową, która powstała w 1952 roku. Z kolei *Inter Nationes* uzyskuje środki finansowe z urzędu zagranicznego w Niemczech, jak również z urzędów rządowych prasowych i informacyjnych.

Główne zadania jakie realizuje ta organizacja to: wspieranie naukowców, szkół, wyższych uczelni przez tematycznie zestawiony „kufer medialny” dotyczący literatury, historii, księgoznawstwa, rozpowszechniania filmów fabularnych i dokumentalnych, krajoznawczych materiałów drukowanych i audiowizualnych z dziedziny kultury, informacji i innych.

Inter Nationes odegrał wielką rolę w urządzeniu i wyposażeniu bibliotek Instytutu Goethego, jak również przy współpracy z Instytutem Goethego czterech czytelni w Polsce.

Narodziny projektu i powstanie czytelni niemieckich

Nowym wyzwaniem dla Instytutu Goethego stało się zjednoczenie Niemiec i powstanie w 1990 roku jednego państwa niemieckiego oraz przemiany demokratyczne w krajach Środkowej i Wschodniej Europy. Umożliwiło to podjęcie na nowo dialogu ze wschocinimi sąsiadami i otwarcie licznych filii w byłych krajach socjalistycznych, w tym również i w Polsce.

Wszystkie czytelnie niemieckie powstały po politycznym przełomie końca lat osiemdziesiątych i początku dziewięćdziesiątych w krajach Europy Środkowej, Południowej i Wspólnoty Niepodległych Państw jako odpowiedź rządu niemieckiego na ogólną potrzebę informacji o Niemczech. Od momentu tych zmian, w krajach tego regionu Europy można było zaobserwować rosnące zainteresowanie językiem i kulturą niemiecką.

Wcześniejsze zaopatrzenie bibliotek omawianego regionu w literaturę niemiecką było bardzo słabe. Tylko nieliczne biblioteki naukowe prowadziły wymianę z bibliotekami niemieckimi w sposób regularny i efektywny.

W takiej sytuacji rząd niemiecki podjął decyzję o przeznaczeniu specjalnych środków na zaopatrzenie bibliotek i innych centrów informacyjnych Europy Środkowej, Południowej i Wspólnoty Niepodległych Państw w niemieckie książki, czasopisma i inne media niosące informację o Niemczech (wraz z technicznym oprzyrządowaniem). Tak narodził się projekt stworzenia Czytelni Niemieckich.

Merytoryczną stronę projektu powierzono Instytutowi Goethego.

Lokalizacja czytelni niemieckich

Wybór miejsca dla tworzonych czytelni niemieckich określony był przez pomysłodawców projektu w sposób następujący: czytelnie niemieckie powinny być zakładane tam, gdzie nie istnieją i w najbliższym czasie istnieć nie mogą duże centra Instytutu Goethego. Czytelnie te miały być dołączone organizacyjnie do bibliotek publicznych (otwartych - nie naukowych), by tam zbiory mogły być udostępniane jak najszerszemu gronu czytelników. Oczywiście, w miejscach tych „prorokowano” niejako powodzenie przedsięwzięcia, popularność języka niemieckiego i zainteresowanie niemiecką kulturą. Zasadą ogólnie obowiązującą, w kwestii wyboru miejsca lokalizacji czytelni niemieckich, było nie powielanie istniejących inicjatyw.

W Polsce Czytelnie powstały kolejno w: Szczecinie (1993), Wrocławiu (1993), Poznaniu (1993) i Katowicach (1994). Czytelnie niemieckie w Poznaniu i w Katowicach organizacyjnie należą do Bibliotek Uniwersyteckich. Dwie kolejne: szczecińska i wrocławska działają w bibliotekach publicznych.

Zasady istnienia czytelni niemieckich w bibliotekach

Wybór konkretnej biblioteki goszczącej czytelnię niemiecką (określenie strony niemieckiej tego projektu) w konkretnym miejscu powodowany był również rekomendacją zagranicznych przedstawicielstw, Instytutów Goethego już działających w krajach tego regionu, lokalnych ministerstw kultury i instytucji bibliotecznych.

Umowa zawierana pomiędzy biblioteką goszczącą czytelnię niemiecką a Zarządem Centralnym Instytutu Goethego jest umową partnerską, zobowiązującą obie strony do zagwarantowania podstawowych warunków pracy czytelni, tj. zaopatrzenia w zbiory biblioteczne i niezbędne sprzęty, wydzielenia odpowiedniego pomieszczenia i kompetentnego personelu bibliotekarskiego. Umową gwarantowane jest także zabezpieczenie zbioru w bibliotece goszczącej, dostępność tego zbioru dla wszystkich zainteresowanych, łączność telefoniczna i pocztowa między kierownictwem projektu a biblioteką goszczącą.

Biblioteka goszcząca oddaje do dyspozycji pomieszczenie, w którym zbiory są ustawione jako księgozbiór wydzielony.

Ponadto biblioteka goszcząca zatrudnia do opieki nad czytelnią bibliotekarza niemieckojęzycznego i przejmuje wynagradzanie tej osoby. Instytut Goethego zapewnia dla opiekuna czytelni szkolenie językowe i zawodowe.

Standardowe wyposażenie biblioteczne nowo tworzonych czytelni niemieckich składa się z ok. 600 tomów wydawnictw o charakterze encyklopedycznym i ok. 2.600 tomów dzieł o charakterze ogólnym, ze szczególnym akcentem tematycznym na naukach społecznych, politycznych, prawnych, gospodarczych, ekologicznych, jak również literaturze i historii XX wieku.

W zbiorze ogólnym czytelni znaczące miejsce zajmują materiały przeznaczone do nauki języka niemieckiego.

Czytelnie niemieckie otrzymują około 30 abonamentów prasowych, wśród nich: 1 dziennik, 1 tygodnik społeczno-polityczny, 1 magazyn o podobnej treści i ponad 20 tytułów czasopism o charakterze kulturalnym, humanistyczno-filologicznym i naukowo-technicznym.

Podstawowy zbiór materiałów audiowizualnych czytelni obejmuje ok. 200 kaset wideofonicznych i 300 kaset audio (w tym literatura mówiona, kursy językowe, muzyka rockowa, jazzowa, pop, poezja śpiewana).

Sprzęt techniczny to: 1 odtwarzacz kaset wideo, 1 odtwarzacz płyt kompaktowych i 3 magnetofony ze słuchawkami.

Biblioteka goszcząca jest zobowiązana zaznajomić użytkowników z ofertą czytelni niemieckiej. Uzupełnianie aktualnych materiałów audiowizualnych, kontynuowanie prenumeraty czasopism uzależnione są od przyznania dalszych środków dla *Inter Nationes* i Instytutu Goethego.

Biblioteka goszcząca jest zobowiązana do informowania Centralnego Zarządu Instytutu Goethego w Monachium, jak również odpowiedniej filii Instytutu w kraju goszczącym o korzystaniu z czytelni, o jej rozwoju oraz o tym, co należy uzupełnić.

Czytelnia Niemiecka Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

Czytelnia w systemie biblioteczno-informacyjnym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

W 1961 roku utworzono jednolitą sieć bibliotek Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. System biblioteczno-informacyjny Uniwersytetu tworzą: Biblioteka Uniwersytecka, biblioteki zakładowe oraz inne biblioteki jako pozawydziałowe jednostki organizacyjne Uniwersytetu.

Systemem biblioteczno-informacyjnym Uniwersytetu kieruje dyrektor Biblioteki, który jest bezpośrednim przełożonym pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej i w granicach określonych przez statut sprawuje nadzór nad pracownikami innych bibliotek systemu biblioteczno-informacyjnego.

Biblioteka Uniwersytecka jest jednym z ogniw struktury organizacyjnej Uniwersytetu. Stanowi ogólnouczelnianą jednostkę organizacyjną Uniwersytetu. W ramach struktury organizacyjnej Biblioteki Uniwersyteckiej znajduje się Oddział Udostępniania Zbiorów, który składa się z Sekcji Wypożyczeń i Sekcji Czytelni.

W ramach Sekcji Czytelni funkcjonuje Czytelnia Niemiecka. Czytelnia Niemiecka jest więc jednym z elementów struktury organizacyjnej Biblioteki Uniwersyteckiej, a tym samym należy do systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.

Powstanie Czytelni

Czytelnia Niemiecka została zorganizowana w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu.

Powstanie Czytelni Niemieckiej zawdzięczamy Instytutowi Goethego; była to odpowiedź na częste postulaty środowiska poznańskiego, aby utworzyć w mieście ośrodek nauki i kultury niemieckiej, który zastępowałby, przynajmniej częściowo, brakujący konsulat.

Oficjalne otwarcie poprzedzało podpisanie porozumienia w sprawie zorganizowania Czytelni Niemieckiej, zwanego „umową użyczenia”. Porozumienie zawarto pomiędzy Instytutem Goethego, reprezentowanym przez Sekretarza Generalnego z Monachium a Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza, reprezentowanym przez ówczesnego Rektora.

Strona polska podpisała umowę 4 grudnia 1992 roku, strona niemiecka - 22 grudnia 1992.

Umowa miała charakter partnerski. Określono zobowiązania obu stron dotyczące przyszłej Czytelni.

Głównym zadaniem Czytelni miało być upowszechnianie informacji na temat kultury niemieckiej, społeczeństwa, polityki, gospodarki, prawa i historii wśród ludności objętej zasięgiem działania Biblioteki użyczającej jej pomieszczenia.

Instytut Goethego zobowiązywał się wyposażyć Czytelnię nieodpłatnie w około 2.500 słowników, encyklopedii, poradników i kompendiów oraz książek krajoznawczych na temat Niemiec, około 15 tytułów gazet i czasopism w prenumeracie (początkowo na rok), około 200-300 kaset wideo i około 300 kaset magnetofonowych muzycznych i mówionych. Umowa zapewniała również przekazanie magnetowidu i magnetofonu kasetowego.

Wszystkie udostępnione czytelni media i urządzenia miały pozostać własnością Republiki Federalnej Niemiec.

Biblioteka użyczająca lokalu zobowiązała się do przekazania nieodpłatnie pomieszczenia lub części pomieszczenia o powierzchni około 40-50 m² w celu zorganizowania w nim zbiorów czytelni niemieckiej tak, aby nie zostały one zintegrowane ze zbiorami biblioteki użyczającej lokalu.

Umowa zobowiązywała Bibliotekę do zatrudnienia wykwalifikowanego, niemieckojęzycznego bibliotekarza, który sprawowałby pieczę nad zbiorami i zajmował się upowszechnieniem informacji. Instytut Goethego nie podejmował się płacenia honorarium, natomiast miał troszczyć się o podnoszenie kwalifikacji bibliotekarza.

Biblioteka była zobowiązana do troski o dostateczne oznakowanie, ułatwiające użytkownikom korzystanie ze zbiorów czytelni. O utrzymanie i konserwację materiałów, oddanych do dyspozycji czytelników miała troszczyć się biblioteka użyczająca lokalu. W umowie znajdowało się przyzwolenie na wypożyczanie na zewnątrz zbiorów czytelni, z wyjątkiem słowników i encyklopedii.

Biblioteka goszcząca zobowiązywała się do informowania Instytutu Goethego o stopniu wykorzystania czytelni, trudnościach oraz o konieczności ewentualnego uzupełniania zbiorów. Porozumienie sporządzono w języku niemieckim i polskim.

Oficjalne otwarcie Czytelni nastąpiło 19 lutego 1993 roku. Otwarcia dokonał ówczesny Rektor UAM. W uroczystości otwarcia udział wzięli, m.in.: Ambasador RFN w Polsce, Konsul Generalny, Radca Ambasady, zaproszeni goście z Niemiec i Polski, władze administracji rządowej i samorządowej Wielkopolski i Poznania.

Charakter zbioru i użytkownicy

Czytelnia Niemiecka jest jedną z sześciu czytelni działających w Bibliotece Uniwersyteckiej.

Okoliczności powstania, charakter i wyodrębniony księgozbiór wskazują na jej specyfikę. Można stwierdzić, że jest ona czytelnią specjalistyczną. Gromadzi materiały biblioteczne, tzn. książki, czasopisma, gazety, kasety wideo i magnetofonowe tylko w języku niemieckim

Księgozbiór Czytelni ma duże znaczenie dla Biblioteki Uniwersyteckiej, specjalizującej się w zbieraniu piśmiennictwa z zakresu szeroko pojmowanego niemcoznawstwa. Czytelnia wyposażona jest w aktualną, podstawową literaturę informacyjną. W księgozbiorze Czytelni znajdują się najnowsze publikacje znanych wydawnictw niemieckich. Można tu skorzystać z wielu słowników, wielojęzycznych encyklopedii, licznych wydań historii literatury niemieckiej, historii sztuki, a także wielu dzieł podstawowych z takich dziedzin, jak: historia, polityka, prawo, literatura niemiecka, geografia, socjologia, psychologia, religioznawstwo, muzyka, teatr, film, nauki gospodarcze, sport i nauki przyrodnicze.

Wiele nabytków dotyczy nowych dziedzin: dwustronnych stosunków Niemiec z innymi państwami świata oraz problematyki EWG.

Czytelnicy z zadowoleniem przyjmują aktualne gazety codzienne, np. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Wśród czasopism typu popularno-naukowego znajdujemy: tygodniki - *Der Spiegel*, *Wirtschaftswoche*, *Stern* oraz miesięczniki - *Geo*, *Foto-Magazin*, *Chip*, *Film*, *Fono Forum*, a także inne o charakterze politycznym, kulturalnym lub praktycznym, jak *Neues Wohnen*.

Czytelnia dysponuje tytułami najnowocześniejszych podręczników do nauki języka niemieckiego wraz z taśmami magnetofonowymi i kasetami wideo.

Czytelnicy mogą korzystać z filmów historycznych, krajoznawczych, adaptacji literackich, obyczajowych, komedii i innych. Proza i liryka na taśmach magnetofonowych czytane poprawną niemiecką, zaznajamiają w wygodny sposób z literaturą i pomagają „osłuchać się” z językiem niemieckim. Młodzi czytelnicy chętnie korzystają z nagrań muzycznych, jak *Rock in Deutschland*, jazz, pop i muzyka klasyczna. Czytelnia dysponuje również kilkoma bazami danych, np. *Der Grosse Kulturfahrplan*, *Encarta 98* czy *Autoren-Lexicon*. Kilkadziesiąt woluminów stanowią bajki i powieści dla dzieci.

Zbiory czytelni systematycznie powiększają się. Księgozbiór, liczący w pierwszym roku istnienia czytelni (1993) 2.500 woluminów, podwoił się. Obecnie literatura piękna i fachowa liczy 5.000 woluminów (stan z 31.12.1998). Same podręczniki i materiały metodyczne liczą 250 woluminów (stan z 31.12.1998), gdy w 1993 było ich 130. Zamiast 25 tytułów czasopism, gromadzonych w pierwszym roku, dostępnych jest blisko 50. Słowo drukowane uzupełnia 560 kaset magnetofonowych (w pierwszym roku 220) i 400 kaset wideo (początkowo było 300). Czytelnia stanowi jedno ze źródeł informacji o współczesnych Niemczech, z którego może korzystać przede wszystkim młode pokolenie.

Użytkownikami Czytelni Niemieckiej są pracownicy naukowo-dydaktyczni i studenci kierunków filologicznych, a także innych kierunków na UAM. Czytelnię odwiedza również wielu pracowników i studentów innych szkół wyższych miasta Poznania oraz nauczyciele i uczniowie szkół średnich. Najliczniejszą grupę stanowią studenci Instytutu Filologii Germańskiej UAM, studenci lingwistyki stosowanej i Kolegium Języków Obcych. Coraz częściej zaglądają licealiści przygotowujący się do olimpiad z języka niemieckiego i egzaminów wstępnych na studia. Czytelnia jest dostępna dla każdego. Do jej rejestru wpisano zarówno nauczycieli, jak i biznesmenów, emerytowanych pracowników nauki i pisarzy, także zawodowych tłumaczy. 1 marca 1993 roku zapisano pierwszych czytelników. Do końca miesiąca było ich 164, pod koniec roku już 470. Obecnie 2.698 osób regularnie korzysta ze zbiorów Czytelni.

Działalność biblioteczna i kulturalna

Czytelnia Niemiecka, działająca w strukturze organizacyjnej Biblioteki Uniwersyteckiej, pełni - w zasadzie - funkcję małej biblioteki.

Lokal, który zajmuje, znajduje się w gmachu Biblioteki na parterze i liczy 50 m² wraz z zapleczem dla pracowników. Na drzwiach widnieje szyld informujący o godzinach pracy Czytelni. Oprócz tego, jej usytuowanie oznakowano w holu Biblioteki, na tablicy informującej również o pracy innych agend Biblioteki.

Czytelnia jest dostępna dla użytkowników przez cały tydzień, oprócz sobót i niedziel, dwa razy w tygodniu - we wtorki i czwartki w godzinach 14⁰⁰-20⁰⁰, w poniedziałki, środy i piątki w godzinach 8⁰⁰-14⁰⁰.

Czytelnia dysponuje osiemnastoma miejscami czytelniczymi, w tym 3 osoby mogą równocześnie korzystać z magnetofonów wyposażonych w słuchawki, a dalszych 5 użytkowników czytelni może oglądać film z kasety wideo.

Opiekę nad Czytelnią sprawują dwie osoby; jedna zatrudniona jest na cały etat, druga - w niepełnym wymiarze godzin. Obie panie legitymują się bardzo dobrą znajomością języka niemieckiego. Kierowniczką Czytelni jest z wykształcenia bibliotekoznawca, druga pracownica - historykiem. Półtora etatu przyznanego na czytelnię to bardzo mało. Obie panie wykonują liczne prace związane z działalnością Czytelni. Muszą zadbać o księgozbiór, czytelników, prace związane z katalogowaniem, inwentaryzacją i statystyką.

Od początku opiekunem naukowym placówki jest jeden z profesorów Zakładu Historii Literatury Niemieckiej Instytutu Filologii Germańskiej UAM, prof. Hubert Orłowski.

Przy drzwiach wejściowych w Czytelni znajduje się stanowisko pracy bibliotekarza. Z tego miejsca ma on doskonały widok na Czytelnię. To tutaj czytelnik kieruje pierwsze kroki, chcąc korzystać z księgozbioru Czytelni. Bibliotekarz przy swoim stanowisku posiada kartotekę czytelników i wypożyczeń.

Czytelnia wydaje karty czytelnika ważne na okres 12 miesięcy. Po upływie tego terminu należy przedłużyć kartę. Za wydanie takiej karty Czytelnia pobiera opłaty. Dla studentów, uczniów, emerytów opłata roczna wynosi 5 zł, dla osób pracujących - 10 zł. Pieniądze zebrane w ciągu roku „wędrują”

do Dyrektora Biblioteki, który nimi dysponuje. Czyelnicy, którzy chcą korzystać ze zbiorów na miejscu nie muszą posiadać owej karty i uiszczać opłaty. Wszyscy korzystający ze zbiorów czytelnicy wpisują się do „zeszytu odwiedzin”.

Kadra czytelnicy to pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej, którzy są przez nią wynagradzani. Kierownik czytelnicy zobowiązany jest do przygotowania rocznych sprawozdań z działalności, kierowanych do Dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej i Głównego Zarządu Instytutu Goethego w Monachium.

Książki, nagrania, czasopisma znajdują się na regałach, do których dostęp jest wolny. Półki są bardzo estetyczne i solidnie opisują ich zawartość. Ułatwia to poszukiwanie konkretnych pozycji korzystającym z czytelnicy. Część zbiorów posiada na grzbietach pomarańczowe naklejki, co wskazuje na to, że z tych pozycji nie można korzystać na zewnątrz.

Każdy materiał biblioteczny znajdujący się w Czytelni posiada znaki własnościowe. Większość księgozbioru to depozyt Instytutu Goethego, opatrzony stemplem: Czytelnia Niemiecka Biblioteki Uniwersyteckiej. Pozostałe książki to własność Biblioteki Uniwersyteckiej, przeniesiona z magazynu Biblioteki do omawianej Czytelni, ze względu na zawartość tematyczną.

Materiały biblioteczne wypożyczane na zewnątrz, zgodnie z regulaminem Czytelni, należy zwrócić w ciągu 2 tygodni. Opomnych czytelników przywołuje się do zwrotu książek pisemnymi upomnieniami.

Część zdezaktualizowanych zbiorów, głównie czasopism, czytelnicy przekazuje Sekcji Darów i Dubletów, które w razie potrzeby włączają je do księgozbioru głównego Biblioteki lub przekazują innym bibliotekom.

Zbiory Czytelni Niemieckiej systematycznie uzupełniane są przez Instytut Goethego, *Inter Nationes*, wydawców niemieckich i osoby prywatne. Również Biblioteka Uniwersytecka, w miarę możliwości finansowych i zgodnie z własnym systemem gromadzenia zbiorów, uzupełnia nowościami księgozbiór. Wiele książek jest sprowadzanych w odpowiedzi na dezyderaty czytelników.

Instytut Goethego zaopatrzył Czytelnię w 3 magnetofony kasetowe, 1 odtwarzacz kaset wideo i komputer, który służy pracownikom Czytelni. W przyszłości ma powstać stanowisko komputerowe dla czytelników.

Zbiory porządkuje katalog alfabetyczny i rzeczowy. Pierwotnie księgozbiór podzielono na 10 działów. Po dwóch latach pracy stwierdzono jednak, iż podział ten nie przewidywał uzupełniania księgozbioru o nowe wydawnictwa i nowych pisarzy. W 1995 roku zmeliorowano konkretne działy, natomiast od stycznia 1996 zaczęto przymierzać się do nowej klasyfikacji księgozbioru. Szukano najlepszego rozwiązania, tzn. takiego, które można byłoby przeprowadzić jak najmniejszym kosztem, bez „wielkiej rewolucji”. Szukano wzorów w Berlinie i w innych czytelniach niemieckich. Instytut Goethego sugerował UKD w wersji dla Instytutów. Zdecydowano się na klasyfikację, którą posiadają wszystkie placówki Instytutu Goethego. Ostatecznie obowiązuje klasyfikacja według UKD - wersja skrócona.

Każda książka ma wpisany symbol UKD, identycznie na kartach katalogowych. Książki, zgodnie z kartami katalogowymi, mają wypisane naklejki i są przypisane na regałach do poszczególnych grup, a w obrębie grup alfabetycznych uszeregowane według autorów.

Podzielono podręczniki i książki do nauki języka niemieckiego na podręczniki dla dzieci i młodzieży, dla dorosłych, na książki, które pomagają nauczyć się gramatyki, przygotować się do egzaminów oraz na podręczniki ze słownictwem fachowym z różnych dziedzin.

Księgozbiór podręczny to książki, których nie można wypożyczać. Oznakowane są one pomarańczowymi naklejkami i stoją na początku każdej grupy.

Pracownicy Czytelni mają do spełnienia wiele zadań: gromadzą, opracowują, inwentaryzują, przechowują i udostępniają księgozbiór. W „przerwach” szkolą się w katalogowaniu w systemie Hori-

zon. Oprócz tego służą czytelnikom; obsługują ich, informują, a jeśli zajdzie taka potrzeba, pouczają. Prowadzą obszerną korespondencję, żmudną statystykę dotyczącą księgozbioru, wypożyczeń, liczby czytelników. Wizytowani są przez pracowników Instytutu Goethego.

Efekty działalności Czytelni, ukazane w liczbach, są następujące:

- w 1999 roku Czytelnię odwiedziło 7.695 użytkowników,
- udzielono 3.353 krótkie informacje oraz odpowiedziano na 36 kwerend,
- konta czytelnicze - 2.698 osób,
- nowi czytelnicy - 437 osób,
- zarejestrowano 7.903 wypożyczenia (na miejscu),
- wypożyczenia na zewnątrz - 6.002, razem 13.905 wypożyczeń.

Czytelnia cieszy się dużą popularnością. Sama również dba o reklamę. Posiada ulotki informujące krótko o charakterze zbiorów, godzinach otwarcia, podaje w nich adres i numer telefonu. Takie informacje można znaleźć również w Internecie, IKS-ie (Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny) czy w Poznańskim Bedekerze Kulturalnym.

Kierowniczka czytelni uczestniczyła w kilku seminariach i kursach językowych:

- w kursie dla pracowników centrów pomocy naukowych i czytelni niemieckich - Berlin (1995);
- w tygodniowej naradzie kierowników czytelni niemieckich - Budapeszt (1995);
- w intensywnym kursie języka niemieckiego w Instytucie Goethego - Prien (1995);
- w niemiecko-polskim seminarium: Marketing w bibliotekach - Berlin (1996);
- w tygodniowym szkoleniu w Instytucie Goethego - Warszawa (1996);
- w szkoleniowym seminarium dla opiekunów czytelni niemieckich - Praga (1996)

Wśród ważniejszych wydarzeń popularyzujących pracę Czytelni Niemieckiej należy odnotować, m.in.:

Rok 1993:

- w rocznicę otwarcia Czytelni odbył się wykład dr. Franka Koeniga pt. „Berlin”;
- cykl adaptacji dzieł literackich i filmy historyczne, prezentacje literackie i historyczne były poprzedzone słowem wstępnym pracowników Instytutów Filologii Germańskiej oraz Historii UAM;

Rok 1994:

- wizyta dyrektora Instytutu Goethego, z którym omawiano współpracę Instytutu z Czytelnią Niemiecką w Poznaniu;
- wykład prof. H. Ortowskiego dotyczący problemów nauki, szkolnictwa wyższego i kultury w zjednoczonych Niemczech;
- projekcja filmu „Berlin Alexanderplatz” z wprowadzeniem tematycznym;
- film z cyklu „Dzieje Niemiec od roku 1933” poprzedzony wprowadzeniem;
- film „Effi Briest” - wprowadzenie i dyskusja;
- film „Das Jahr 1995” - wprowadzenie i dyskusja;
- film „Ansichten eines Cowns” - wstęp i dyskusja;
- film historyczny „Flucht und Vertreibung. Zwischen Fremde und Heimat - 1945-1950”;
- film fabularny „Homo Faber” - wstęp i dyskusja;
- prelekcja Marii Tomczak (Instytut Zachodni) na temat „Intelektualista w zjednoczonym państwie niemieckim”;
- film dokumentalny „Das Jahr Hoffnung 1989” - wstęp i dyskusja;

Rok 1995:

- wystawa „50 Jahre Kriegsende in Deutschland” współorganizowana przez Instytut Goethego (opracowanie historyczne dotyczące II wojny światowej);

Rok 1997:

- wystawa „Droga do romantyzmu. Schubert - Mendelssohn - Brahms”;

- wystawa „Czasopisma Czytelni Niemieckiej”;

Rok 1998:

- wystawa „Bertolt Brecht. Życie i twórczość”;
- mała wystawa „Media Czytelni w przekroju”;
- mała wystawa „Nowości kaset wideo”;
- przygotowano pięciolecie Czytelni (zaprojektowano znaczek okolicznościowy, zapewniono 2 prelegentów, śpiewaczkę z akompaniamentem);
- cykl wieczorów filmowych z krótkim wstępem: „Panorama filmu niemieckiego” (np.: „In Westen nichts Neues”, legenda Marleny Dietrich - „Der blaue Engel”);

Rok 1999:

- wystawa „Literacka nagroda Nobla 1999 - Günther Grass”;
- cykl odczytów z pokazem filmów pt. „Panorama filmu niemieckiego”.

W 1998 roku Czytelnia obchodziła pięciolecie swojej działalności. Obchodzono je bardzo uroczystie, a okolicznościowy program spotkania wybiegł poza ramy oficjalnych wystąpień. Na obchody przybyli: *attaché* kulturalny Konsulatu Generalnego RFN w Szczecinie, dyrektor Instytutu Goethego w Warszawie, konsul honorowy RFN w Poznaniu. Gospodarzy reprezentowali: rektor UAM, prorektor, dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej.

Część mniej oficjalną uświetnił występ Justyny Szafran, laureatki wrocławskiego Festiwalu Piosenki Aktorskiej. Artystka wykonała songi Bertolta Brechta oraz pieśni z repertuaru Marleny Dietrich i Charlesa Aznavoura.

Pracownicy Czytelni wkładają wiele wysiłku i osobistego zaangażowania w jej rozwój. Dzięki nim: i oczywiście dzięki bogatemu księgozbiorowi, czytelnicy interesujący się kulturą, a zwłaszcza literaturą niemiecką znajdują tu dla siebie odpowiednie miejsce.

Zakończenie

Czytelnia Niemiecka w Poznaniu, jedna z wielu czytelni istniejących na świecie, założonych przy współpracy z Instytutem Goethego realizuje założenia programowe tegoż Instytutu. Dostarcza w Polsce informacji o współczesnych Niemczech, a przede wszystkim popularyzuje język niemiecki i kulturę niemiecką. Środowisko Poznania w pełni korzysta z tego udogodnienia.

Czytelnia działa w dobrym punkcie miasta, w samym centrum, na terenie Biblioteki Uniwersyteckiej. Jej powstanie oczekiwane było przez środowisko poznańskie. Ma charakter czytelni dostępnej dla wszystkich. Korzystają z niej nie tylko germaniści, nie tylko młodzież studiująca, ale użytkownikami są ludzie o dużej rozpętości wieku i wykształcenia. Czytelnikami są osoby korzystające z jej zbiorów bardzo regulamie, bądź takie, które oczekują jednorazowej informacji.

Wielką zaletą jest bardzo dobrze wyposażony księgozbiór, ciągle aktualizowany. Bardzo znaczące jest to, iż księgozbiór w języku niemieckim z różnych dziedzin wiedzy, skupiony jest w jednym miejscu.

Czytelnia Niemiecka zyskała sobie uznanie mieszkańców Poznania, podobnie jak inne czytelnie obcojęzyczne w Polsce, z dłuższymi tradycjami.

BIBLIOGRAFIA

Sprawozdania Czytelni Niemieckiej w Poznaniu za lata 1993-1999.

Bohrer Ch.: *Die Bibliotheks- und Informationsarbeit des Goethe Instituts. Ein Beitrag zur auswärtigen Kulturpolitik*, „Bibliotheksdiensf”, September 1997/98.

Goethe-Institut, „Deutsch in Polen”, 1997/98.

Janowska A.: *Czytelnia Niemiecka nie tylko dla germanistów*, „Życie Uniwersyteckie”, 1994, nr 2.

Sikorska Z.: *Czytelnia Niemiecka Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „*Życie Uniwersyteckie*”, 1996 nr 4.

Staniewicz E.: *Z kalendarza Rektora Stefana Jurgi*, „*Życie Uniwersyteckie*”, 1998, nr 3.

Sztark B.: *Czytelnie Niemieckie w krajach Europy Środkowej, Południowej i Wspólnoty Niepodległych Państw*, „*Bibliotekarz Zachodniopomorski*”, 1996, nr 4.

Zalubski J.: *Nie tylko Bertolt Brecht*, „*Życie Uniwersyteckie*”, 1998, nr 4.

must "suck in with their mothers' milk the sense and the substance of the language" into which he or she translates; it is the knowledge and awareness of the spirit of a given language that is decisive in the quality of a translation; the early years of K. Staemmler and Karl Dedecius spent in Poland had shaped that type of receptiveness which corresponds to what is truly Polish" and that is why their translations are considered by A. Szczypiorski as brilliant and worth the highest praise. In conclusion, the author points at the openness of the German society to Polish culture and literature.

Bogumił Skoczyński: Klaus-Dietrich Staemmler (1921-1999) - a friend to Polish literature

The article presents the biography of K. Staemmler, the most prominent, along with Karl Dedecius, translator of Polish literature into the German language in the 20th century. He is the author of German translations of over a hundred works of modern Polish literature. The table of contents of K. Staemmler's doctoral dissertation *Preussen und Livland in ihrem Verhältnis zur Krone Polen 1561-1586* presented at Göttingen University in 1949 is also included in the article. Additionally, short analyses of literary genres which were of interest to Staemmler's translational and bibliographical work as well as the bibliography of his translations from Polish literature and a bibliography of the publications on him are provided. The collection of his German collection of Polonica amounting to ca. 3,000 titles, including a unique collection of translations of Polish plays and radio plays into German, is currently housed in the holdings of Poznań University Library.

Ewa Lembicz: Austrian Library and Reading Room of the Adam Mickiewicz University in Poznań

The history, tasks and activities of the Austrian library and reading room of the Adam Mickiewicz University in Poznań is briefly presented in the article. The author shows the origins, goals, assignment of tasks and the regulations forming its service for the academic circles of the town. The paper focuses on the library's presentation, its organisation, management and services, with much emphasis given to information and circulation. The article analyses the culture forming elements in the activity of the library and its educational activity in its broadest meaning (German language classes, presentation of various aspects of Austrian culture: books, publications, films, exhibitions, competitions, lectures, meetings with authors, and the like).

Ewa Rodzielska: German Reading Room of Poznań University Library

The origin and the development of the German reading room of Poznań University library are shown and evaluated. Its close relation to the Goethe Institut in Germany is discussed. The paper describes the short history of the creation of German reading-rooms in Central and Southern Europe as well as in the Commonwealth of Independent States and its relation to the political changes that have taken place in the countries of the former "Soviet block".

Anna Rucińska-Nagórny, Artur Jazdon: The implementation of the Horizon integrated library management system at Poznań University Library and in other libraries of the library and information system of the Adam Mickiewicz University in Poznań

The article describes the implementation process of the integrated library system at Poznań University Library of the Adam Mickiewicz University in Poznań. Given are the rules of co-operation with other Poznań libraries of the Poznań Foundation of Scientific Libraries and other Polish libraries implementing the same library integrated system in relation to the project entitled "Library with Horizon".